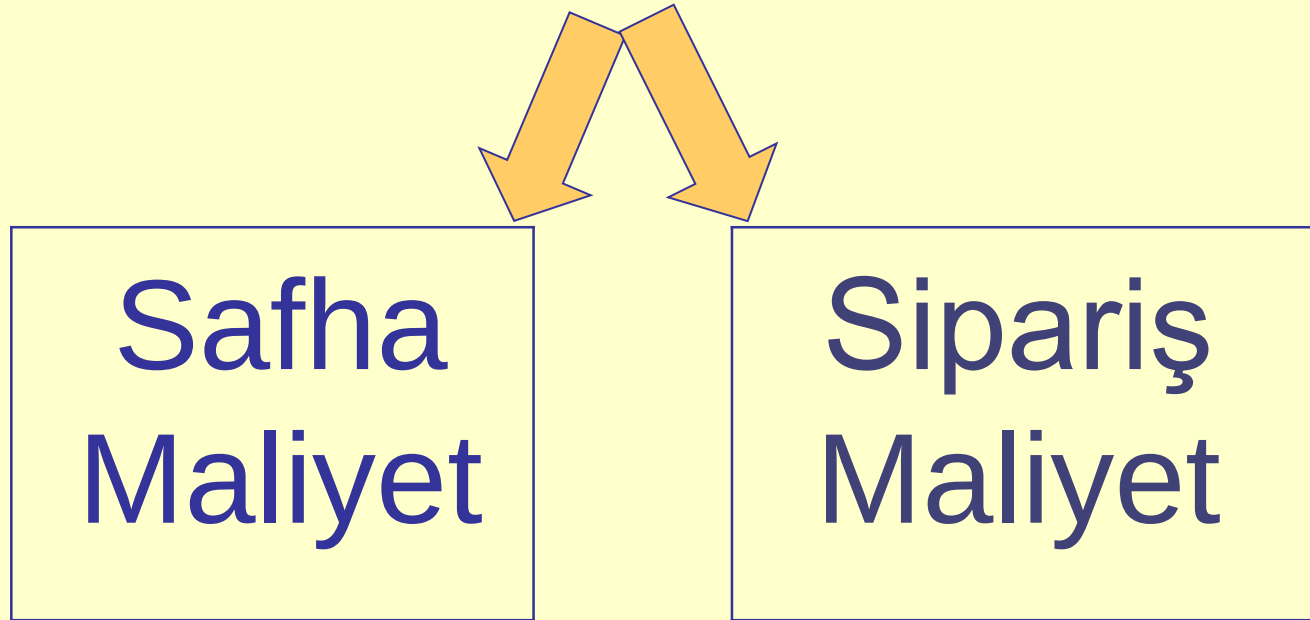

Mamul Maliyetinin Belirlenmesinde Kullanılan Maliyet Yöntemleri

Sipariş ve Safha Maliyet Yöntemleri Arasındaki Farklılıklar

Safha Maliyet

- Dönemde birbirinin aynı olan mamul üretimi söz konusudur.
- Gider yeri (safha) bazında maliyetler toplanır.
- Gider yeri üretim maliyet raporu önem taşır.
- Birim maliyetler gider yeri maliyetlerinden hesaplanır.

Sipariş Maliyet

- Dönem boyunca birbirinden farklı mamul üretimi söz konusudur.
- belirli bir mamul yada mamul grubuna bazında maliyetler toplanır.
- Sipariş Maliyet Kartı önem taşır.
- Birim maliyet sipariş maliyetinden hesaplanır.

Mamul Maliyetinin Belirlenmesinde Kullanılan Maliyet Yöntemleri

**Safha
Maliyet**

**Sipariş
Maliyet**

☞ **birbirini izleyen safhalar halinde, sürekli olarak ve yığın halinde, tek yada birbirine benzer mamulleri üreten işletmelerde uygulanmaktadır.**

☞ **Üretilen birimler aynı ortalama maliyete sahiptir.**

Safha maliyet yöntemini uygulayan örnek işletme tipleri

- Petro-kimya, demir-çelik, akaryakıt, cam, tekstil, deterjan, tütün ve alkollü içkiler, mobilya, inşaat malzemeleri, gıda, boya ve kağıt gibi sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler safha maliyet yönteminin uygulanabildiği üretim işletmelerine örnek teşkil eder.
- Bu yöntem de safha: departman, atölye, maliyet merkezi, gider yeri, sorumluluk merkezi gibi üretimin ya da üretimin gerçekleşmesi için gerekli organizasyon birimlerini ifade etmektedir.

Safha maliyet yönteminde, maliyetler gider yeri (safha) bazında hesaplanır. Bu sistemde hammadde nihai mamul haline gelinceye kadar üretim giderleri gider yerleri itibariyle toplanır.

Maliyet dönem sonlarında, her bir gider yerinde sarf edilen toplam üretim maliyeti saptanarak, bu merkezde işlem gören çıktılara yüklenir.

İlk safhadan sonraki diğer tüm safhalarda dikkat edilecek husus, herhangi bir safhanın tamamlanmış çıktı maliyetinin bir sonraki safhaya bir maliyet unsuru olarak ilave edilmesi ve en son safhada işlemi tamamlanan çıktıların, mamul stoklarına aktarılmasıdır.

Safha Maliyet Yönteminin Özellikleri

Gider yerlerinde tek bir mamulün üretildiği ve maliyet dönem sonlarında yarı mamullerin bulunmadığı durumlarda maliyetlerin hesaplanması oldukça kolaydır.

Ne var ki maliyet dönem sonlarında, yarı mamullerin bulunması durumunda uygulama bu kadar basit olmayacaktır. Böyle bir durumda sağlıklı bir maliyet hesaplamak için, ilgili safhanın toplam maliyetinin, o safhadaki tamamlanan mamuller ile yarı mamuller arasında paylaştırılması gerekir.

Bu açıklamalar çerçevesinde yöntemin kendine özgü adımları aşağıdaki gibidir.

Safha maliyet yönteminin adımları;

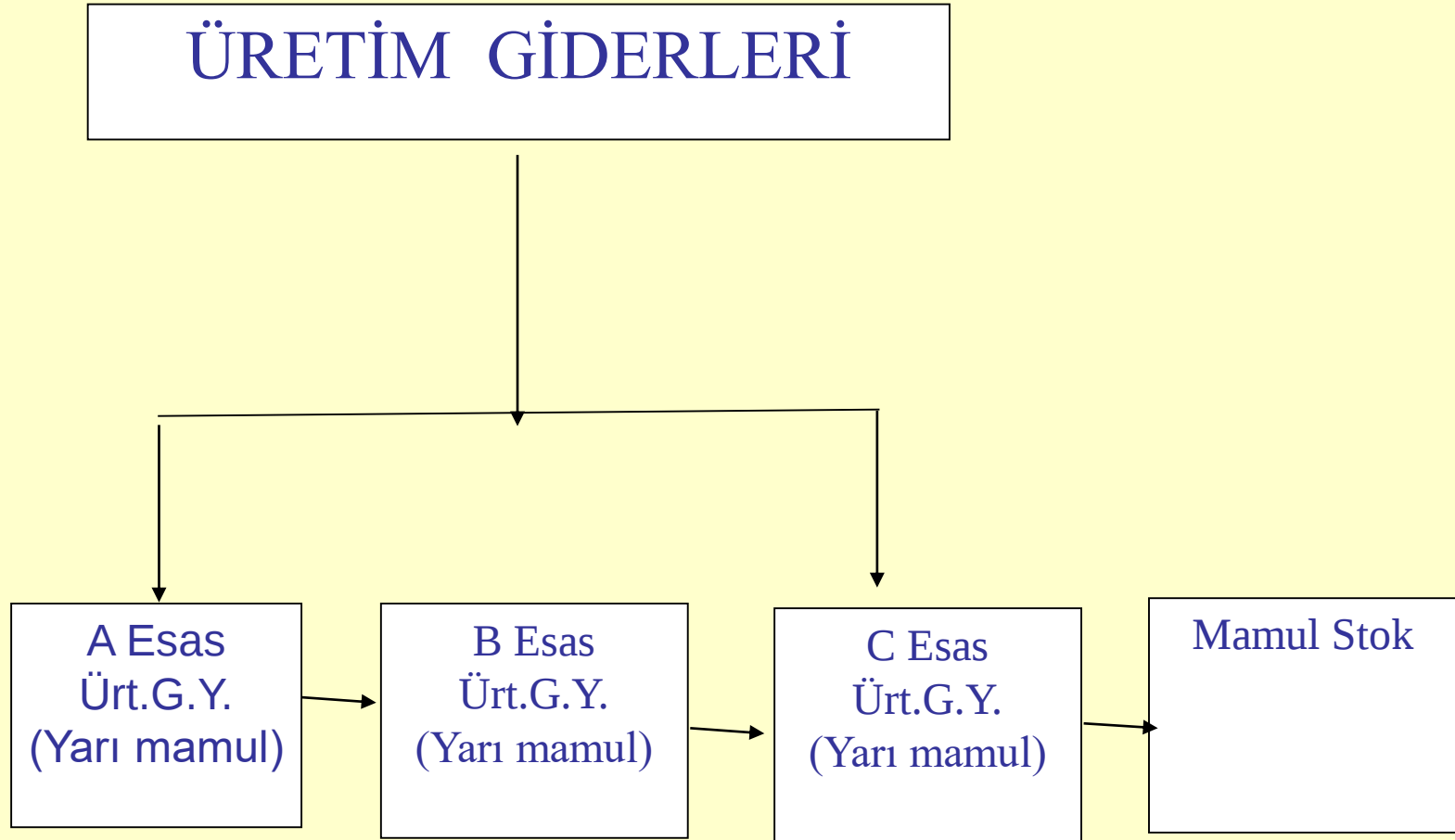
- Yapılan dolaysız giderler, gider yerleri itibariyle izlenir. Dolaysız giderlerin dışında kalan genel üretim giderleri ise, gider dağıtım tabloları yardımıyla ele alınarak, tablo üzerinde birinci ve ikinci dağıtımları yapıldıktan sonra, her esas üretim gider yerinde (safhada) ne kadar genel üretim gideri birikmiş olduğu, kolayca saptanır. Burada, ürün çeşidi tek olduğundan, üretilen ürünler itibariyle hesap açma gereğinin olmadığı açıktır.
- Yukarıdaki işlemten sonra, her esas üretim gider yerinin dolaysız giderleri ile genel üretim giderleri toplanarak, ilgili merkezlerin dönem üretim maliyeti hesaplanmış olur. Bu dönem üretim maliyetinin üstüne, varsa aşamanın önceki dönemden gelen, yarı mamul maliyetleri de eklenir.

İkinci şıkta belirtilen toplam üretim maliyeti saptandıktan sonra, her aşamanın toplam üretim miktarı belirlenir. Bunun için, ilgili dönemde tamamlanarak bir sonraki aşamaya veya mamul ambarına gönderilen, tamamlanmış ürün miktarına, dönem sonu yarı mamul miktarı eklenir. Ancak, burada yarı mamullerin miktarı, o gider yerinde tamamlanan ürünlerin eşdeğer miktarları ile ifade edilirler.

Yapılan bu işlemlerden sonra toplam üretim maliyetinin, toplam eşdeğer üretim miktarına bölünmesiyle, ilgili safhanın, ortalama eşdeğer birim maliyeti bulunmuş olur.

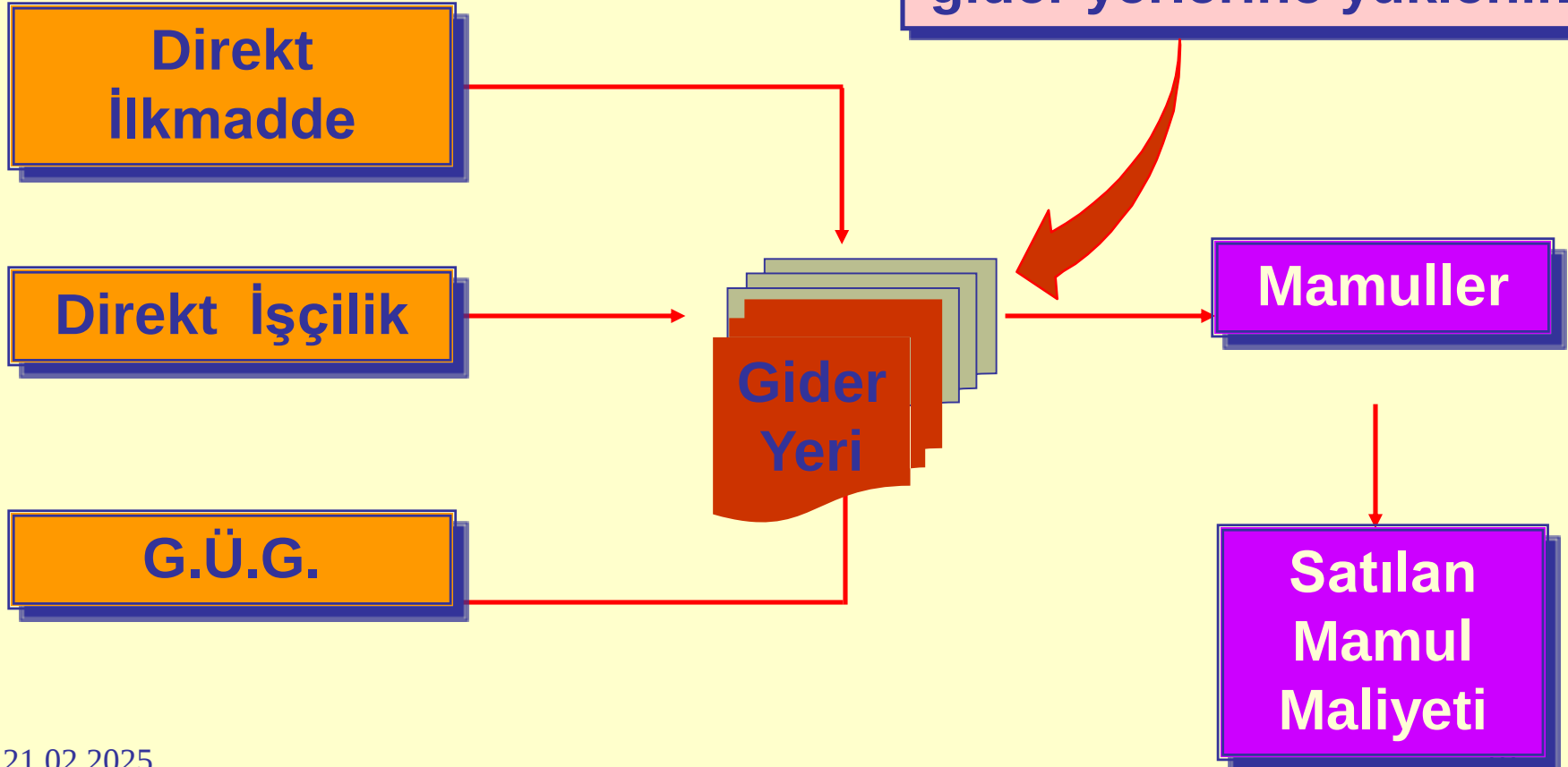
Bulunan birim maliyetin tamamlanmış miktarla çarpılması sonucu bir sonraki aşamaya (ya da mamul ambarına) gönderilecek ürünlerin maliyeti bulunurken, eşdeğer yarı mamul miktarıyla çarpılması sonucu da dönem sonu yarı mamul maliyeti bulunmuş olur.

Safha Maliyet Yönteminde Üretim Akışı

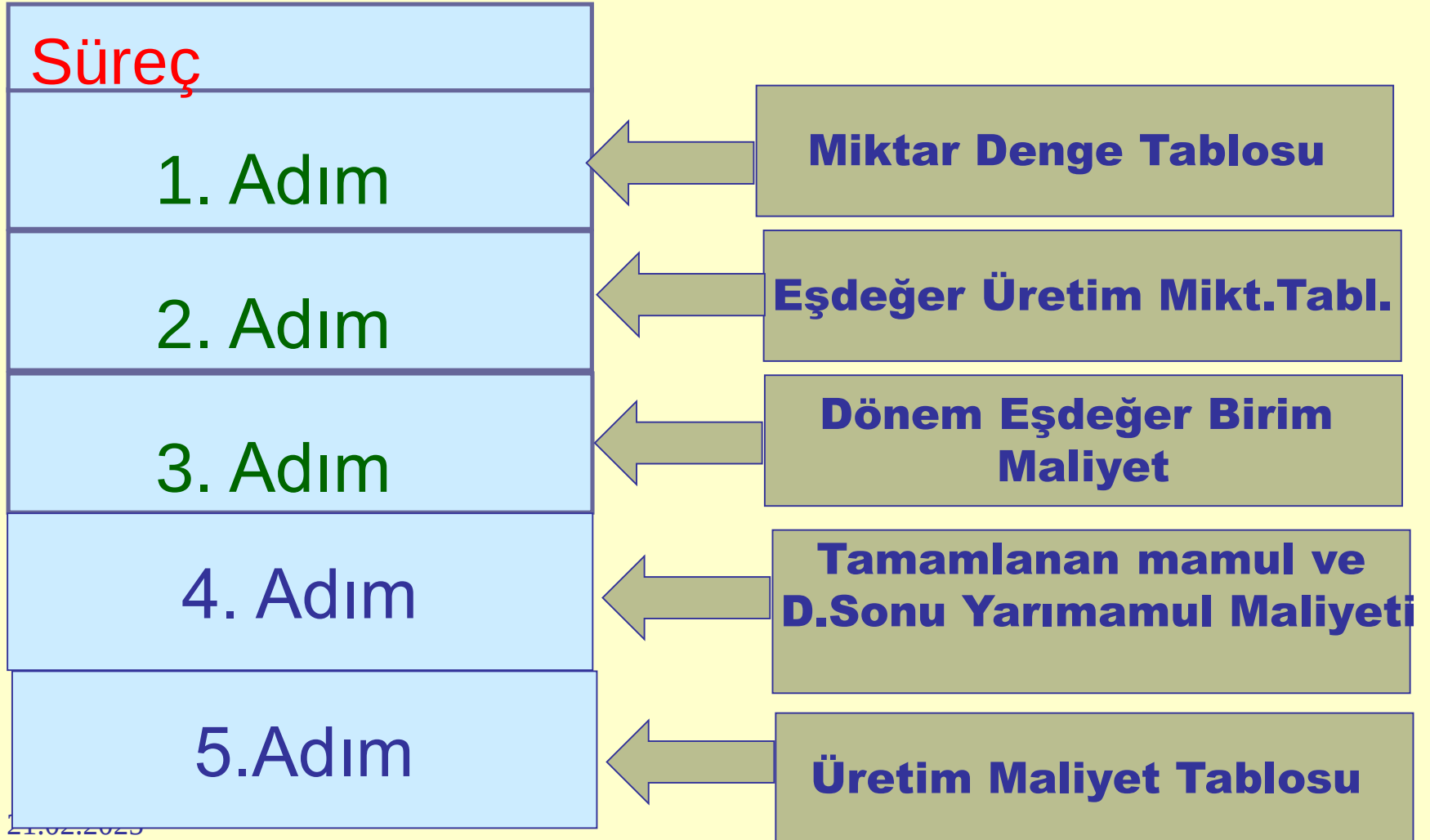

Safha Maliyet İşleyişi

Bu yöntemde maliyetler gider yerlerine yüklenir.

Safha maliyet yöntemindeki maliyet hesaplama adımları beş başlık altında toplanır. Bunlar;

1. Miktar Denge Tablosu (Fiziki Akımlar Tablosu):

Safha maliyeti yöntemi uygulamasında ilk adım her ay işletmenin teknik servislerinden alınan bilgilerle aşamaya giren ve aşamadan çıkan miktarların sağlamanın yapıldığı tablonun hazırlanmasıdır.

Söz konusu bu tabloda, bir ay içinde imalata giren miktarla, o ay içinde imalattan çıkan miktarın toplam olarak birbirine eşit olması gerekir. Miktar sağlama tablosu, aşamaya giren ve aşamadan çıkan miktarları gösteren iki kısımdan oluşmaktadır.

Aşamaya giren miktarı, dönem başı yarı mamul miktarı ve dönemde üretimine başlanan miktarın (önceki safhadan devralınan miktarın) toplamından oluşmaktadır.

Aşamadan çıkan miktar ise, tamamlanıp bir sonraki safhaya ya da mamul ambarına devredilen miktarın, dönem sonu yarı mamul miktarının ve firelerin toplanmasıyla elde edilir.

1.Adım-Miktar Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Miktarı	X
Dönemde Üretimine Başlanan/Devralınan Miktar	XXX
Aşamaya Giren Miktar	XXXX
Tamamlanıp Devredilen Mamul Miktarı	XXX
Dönem Sonu Yarımamul Miktarı	XX
Fire Miktarı	X
Aşamadan Çıkan Miktar	XXXX

Eşdeğer Mamul Kavramı

Dönem sonunda herhangi bir üretim safhasında tam olarak bitmemiş birimler (yarı mamuller) kalabilir. Üretim maliyet unsurlarından, mamuller yanında yarı mamuller de pay alır.

Toplam üretim giderlerini yarı mamul ve mamul birimleri arasında doğru dağıtabilmek için yarımamullerin eşdeğer mamul miktarına dönüştürülmeleri gerekir.

Eş değer mamul miktarından kastedilen, yarı mamullerin tam birim cinsinden ifade edilmesidir.

Böylece, ay sonunda, üretimde gerçekleşen birbirinden farklı durumda olan tamamlanmış mamul ve yarı mamuller aynı değerler üzerinden ifade edilme olanağı

2. Eşdeğer Mamul Miktarının Belirlenmesi

- Yarı mamulleri tam bitmiş mamullerle eşdeğer hale getirebilmek için bunların tamamlanma dereceleri belirlenmelidir. Tamamlanma derecesi, muhasebe ve mühendislik departmanlarının ortaklaşa çalışmaları neticesinde yüzde olarak ifade edilir ve yarı mamullerin üretim sürecinde, maliyet unsurları itibariyle ne kadar işlem gördüğünü ortaya koyar.
- Örneğin, DİMM'nin tamamı üretim sürecinin hemen başında kullanılmışsa, dönem sonu yarı mamuller, ilk madde ve malzeme giderleri yönünden % 100 tamamlanmıştır. Diğer taraftan, üretim 8 saatte tamamlanıyorsa ve söz konusu yarı mamuller 2 saat işlem görmüşse, o yarı mamul işçilik giderleri yönünden %25 tamamlanmış demektir. Bir yarı mamulün tam birim cinsinden ifade edilebilmesi için, yarı mamul miktarının tamamlanma derecesiyle çarpılması gerekir. Bunu aşağıdaki gibi formüle edebiliriz.

Eşdeğer Mamul Miktarı = Yarımamul Miktarı x Tam.Derecesi

Toplam Eşdeğer Mamul Miktarı = Mamul Miktarı + (Tam.Derecesi x Yarımamul Miktarı)

Eşdeğer Mamul Birimi

İki adet yarım tamamlanmış mamul bir tamamlanmış mamule eşdeğer olur.

Buna göre, %70 tamamlanmış 10,000 birim 7,000 tam birime eşdeğerdir.

Örnek

Cari dönemde A işletmesinde 15.000 birimin üretimine başlanmış, 10.000 birimi tamamlanmış, kalan 5.000 birim ise %30 tamamlanmış yarımamuldür. İşletmenin eşdeğer mamul miktarı kaç birimdir?

- a. 10,000
- b. 11,500
- c. 13,500
- d. 15,000

Cevap✓

Cari dönemde A işletmesinde 15.000 birimin üretimine başlanmış, 10.000 birimi tamamlanmış, kalan 5.000 birim ise %30 tamamlanmış yarımamuldür. İşletmenin eşdeğer mamul miktarı kaç birimdir?

a. 10,000

b. 11,500

c. 13,500

d. 15,000

$$10.000 \text{ birim} + (5,000 \text{ birim} \times 0.30) = 11.500 \text{ eşdeğer birim}$$

3.Toplam ve Birim Maliyetlerin Hesaplanması

- Basit bir ifadeyle, toplam üretim maliyeti, maliyet unsurları itibariyle dönem başı yarı mamul maliyeti ve dönem üretim maliyetinin toplamıdır. Ancak dönem üretim maliyetinin tespitinde hatırlanması gereken husus, direkt ilk madde ve malzeme gideriyle direkt işçilik giderlerinin gider yerleri itibarıyla doğrudan izlenmesinin mümkün olduğudur.
- Direkt giderler dışında kalan genel üretim giderleri, gider dağıtım tabloları yardımıyla ele alınarak tablo üzerinde birinci ve ikinci dağıtımları yapıldıktan sonra her esas üretim gider yerinde ne kadar genel üretim gideri birikmiş olduğu tespit edilir.

Toplam ve Birim Maliyetlerin Hesaplanması

- Bundan sonra direkt ilk madde ve malzeme giderleriyle, direkt işçilik ve genel üretim giderleri toplanarak, ilgili safhanın dönem üretim maliyeti bulunur. Bu dönem üretim maliyetinin üstüne, varsa ilgili esas üretim gider yerinin önceki dönemden gelen yarı mamul maliyetleri de ilave edilerek toplam üretim maliyetine ulaşılır.
- Maliyetler belirlendikten sonra, dönem içinde safhada biriken toplam üretim maliyeti toplam eşdeğer mamul miktarına bölünerek birim maliyetler aşağıdaki gibi hesaplanır.

Birim Maliyet	=	Toplam Maliyet
		Toplam Eşdeğer Mamul (Üretim) Miktarı

Soru ✓

A işletmesinde 11.500 eşdeğer mamul birimi için dönem maliyeti 27.600 L. ise dönemdeki eşdeğer birim maliyeti kaçtır?

- a. 1.84
- b. 2.40
- c. 2.76
- d. 2.90

Cevap ✓

A işletmesinde 11.500 eşdeğer mamul birimi için dönem maliyeti 27.600 L. ise dönemdeki eşdeğer birim maliyeti kaçtır?

a. 1.84

b. 2.40

c. 2.76

d. 2.90

**$27.600 \div 11.500$ eşdeğer birim =
2.40 L. Eşdeğer birim maliyeti**

4. Toplam Mamul ve Dönem sonu Yarı mamul Maliyetlerinin Hesaplanması

- Bir önceki aşamada hesaplanan eşdeğer birim maliyet verisinden faydalanarak dönem sonu yarı mamul maliyeti, bir sonraki safhaya ya da mamul ambarına devredilen mamul maliyeti ve fire maliyeti hesaplanır.
- Tamamlanıp devredilen maliyet, eşdeğer birim maliyet ile tamamlanarak bir sonraki safhaya ya da mamul ambarına gönderilen miktarın çarpılmasıyla bulunur.
- Daha sonra toplam üretim maliyetinden tamamlanıp devredilen maliyet düşülerek, dönem sonu yarı mamul maliyeti elde edilir. Dönem sonu yarı mamulleri maliyet unsurları itibariyle hesaplamak istersek, dönem sonu eşdeğer yarı mamul miktarı, her bir maliyet unsuru için bulunan eşdeğer birim maliyetle çarpılarak yarı mamullerin toplam maliyetine ulaşılır.

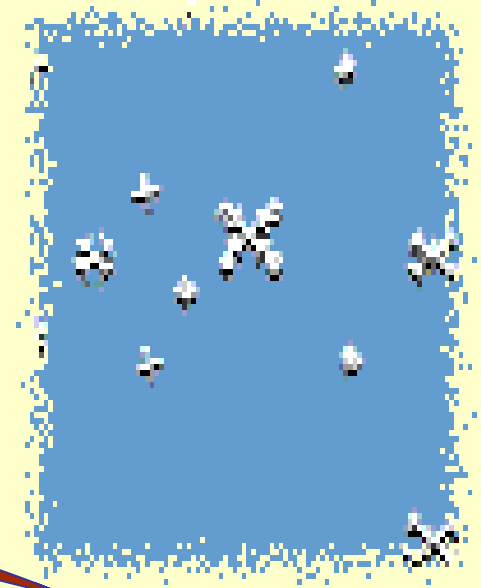
5. Maliyet Denge (Üretim Maliyet) Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	X
Dönem içinde önceki safhadan devreden maliyet	XXX
Dönem Maliyeti	XXXX
Aşamaya Giren Maliyet	XXXX
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	XXX
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	XX
Fire Maliyeti	X
Aşamadan Çıkan Maliyet	XXXX
21.02.2025	²⁴

Safha Maliyet Yönteminde Ağırlıklı Ortalama Maliyet

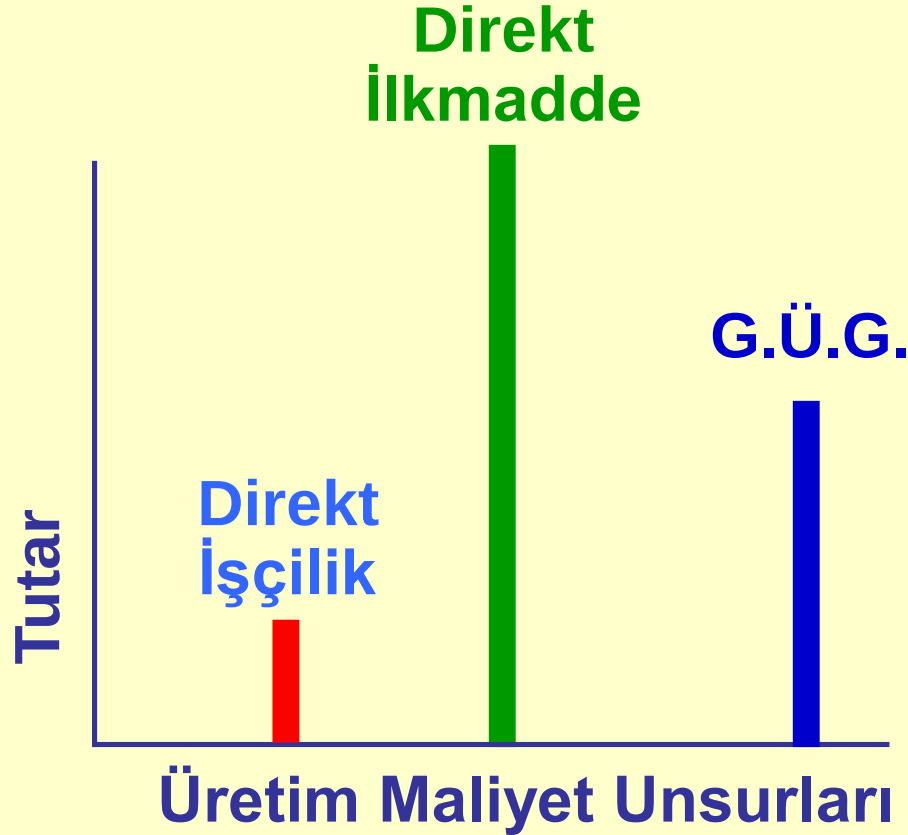
Bu Yöntem:

- İşin önceki dönemde veya cari dönemde yapılması arasında fark gözetmez.
- Önceki dönem ve cari dönem maliyetlerini toplar.

İŞLEYİŞİ GÖRELİM

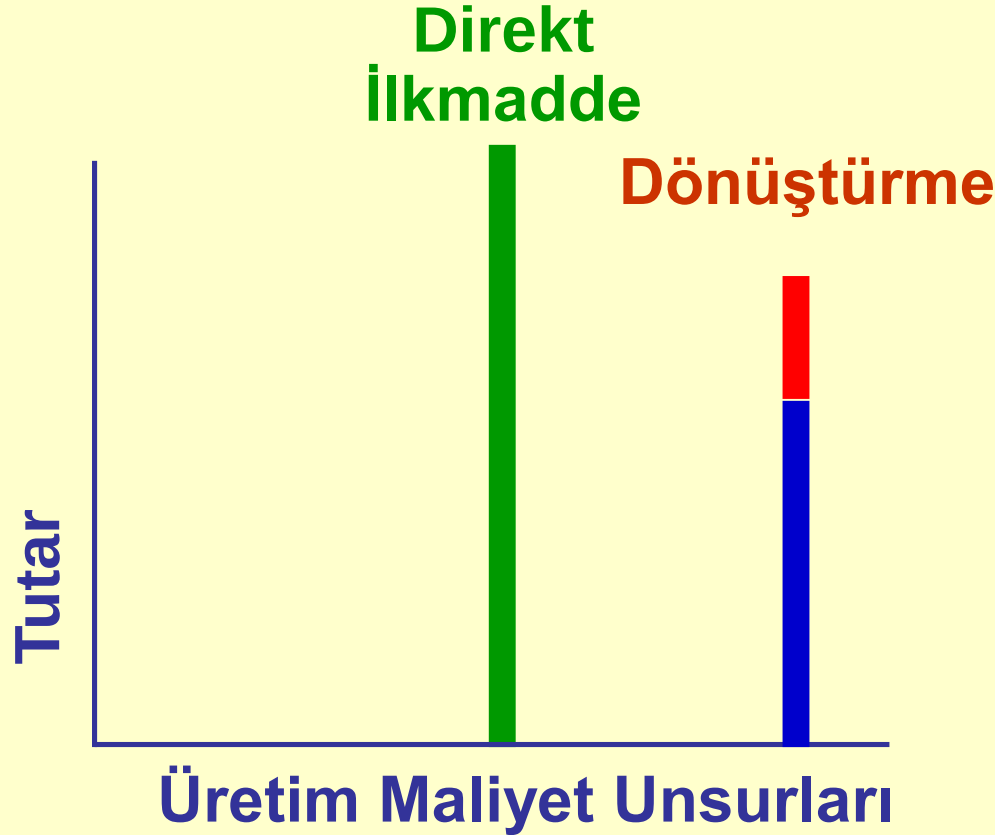
Safha Maliyet Yöntemi

Bu yöntemde direkt işçilik giderleri diğer üretim giderleri ile karşılaştırıldığında nispeten küçük olabilir.

Safha Maliyet Yöntemi

Dönüştürme / Şekillendirme Kavramları

Bu yöntemde genellikle direkt işçilik giderleri ve G.Ü.G. birleştirilerek **DÖNÜŞTÜRME** (şekillendirme) giderleri adını alır.

SAFHA MALİYET

● TEK SAFHALI ÖRNEK

- **Örnek:** Üretimini tek bir esas üretim gider yerinde tamamlayan bir işletmede, *Mayıs* dönemi üretim maliyet giderleri aşağıdaki gibidir:

Üretim Giderleri	Tutar
Direkt İlkmadde	11.200.000.-
Direkt İşçilik	9.125.000.-
G.Ü.G.	7.500.000.-
Toplam	27.825.000.-

- İşletmede dönem başı yarımamul yoktur. Dönem içinde 2800 birimin üretimine başlanmış, bunlardan 1800 birimi tamamlanarak mamul ambarına devredilmiştir. Yarımamul olarak kalan 1000 birimin tamamlanma derecesi, her bir maliyet unsuru açısından aşağıdaki gibidir:

Üretim Giderleri	Tamamlanma Derecesi
Direkt İlkmadde	%100
Direkt İşçilik	%70
G.Ü.G.	%70

● İstenenler:

1. Dönemin miktar dengesini gösteriniz.
2. Toplam eşdeğer üretim miktarını hesaplayınız.
3. Toplam ve birim maliyeti hesaplayınız.
4. Mamul ve yarımamul maliyetini hesaplayınız.
5. Muhasebe kayıtlarını yapınız.

1.Adım Miktar Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Miktarı	0
Dönemde Üretimine Başlanan/Devralınan Miktar	2800
Toplam Üretime Giren	2800
Tamamlanıp Devredilen Mamul Miktarı	1800
Dönem Sonu Yarımamul Miktarı	1000
Fire Miktarı	0
Toplam Üretimden Çıkan	2800

2..Adım-Eşdeğer Üretim Miktar Tablosu

Üretim Giderleri	D.Sonu Yarımamul Miktarı 1	Tamaml. Derec. 2	Eşdeğer Yarımam. 3 (1x2)	Tam Birimler 4	Toplam Üretim Miktarı 5 (3+4)	Dönem Maliyeti 6	Birim Maliyet (6/5)
D.İlkmadde	1000	%100	1000	1800	2.800	11.200.000	4.000
D. İşçilik	1000	%70	700	1800	2500	9.125.000	3.650
G.Ü.G.	1000	%70	700	1800	2500	7.500.000	3.000
• Toplam						27.825.000	10.650

3.Adım-Mamul ve Dönem sonu Yarı Mamul Maliyetlerinin Hesaplanması

Mamullerin Maliyeti = $1800 \times 10.650 = 19.170.000.-\text{TL}$.

Yarı mamullerin Maliyeti = $27.825.000 - 19.170.000 = 8.655.000.-\text{TL}$

Yarı mamullerin maliyeti, her bir maliyet unsuru için, aşağıdaki gibi hesaplanır:

Üretim Giderleri	Eşdeğer Mamul	Birim Maliyet	Tutar
D.İlk Madde	1.000	4.000	4.000.000
D. İşçilik	700	3.650	2.555.000
G.Ü.G.	700	3.000	2.100.000
Toplam			8.655.000.-

Maliyet Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	0
Dönem içinde önceki safhadan devreden maliyet	0
Dönem Maliyeti	27.825.000
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	27.825.000
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	19.170.000
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	8.655.000
Fire Maliyeti	0
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	27.825.000

710 Direkt İlkmadde Ve Malzeme Giderleri	11.200.000.-	
720 Direkt İşçilik Giderleri	9.125.000.-	
730 Genel Üretim Giderleri	7.500.000.-	
150 Direkt İlkmadde Ve Malzeme		11.200.000.-
360.Öd. Vergi ve Fonlar	}	9.125.000.-
361. Öd. Sos.Güv.Kes.		
335 Personele Borçlar		
100. Kasa		7.500.000.-
151 Yarımamuller - Üretim	27.825.000.-	
711 Direkt İlkmadde Ve Malzeme Giderleri Yansıtma		11.200.000.-
721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma		9.125.000.-
731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma		7.500.000.-
Giderlerin üretim maliyetine yansıtılması		
711 Direkt İlkmadde Ve Malzeme Gid. Yansıtma	11.200.000.-	
721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma	9.125.000.-	
731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma	7.500.000.-	
710 Direkt İlkmadde Ve Malzeme Giderleri		11.200.000.-
720 Direkt İşçilik Giderleri		9.125.000.-
730 Genel Üretim Giderleri		7.500.000.-
152 Mamuller	19.170.000.-	
151 Yarımamuller - Üretim		19.170.000.-
Tamamlanan birimlerin mamul ambarına devri		

Örnek 2

Veriler: Miktarlar

Miktarlar	1. Safha
Dönem Başı Yarımamul	200
Başlanan	5,000
Dönem İçinde Tamamlanan	4,800
Dönem Sonu Yarımamul	400
Tamamlanma Derecesi	
D.İlkmadde	40%
Dönüştürme	25%

Örnek 1

Veriler: Maliyetler

Dönem Verileri: Maliyetler	
Maliyetler	1. Safha
DBYM Maliyeti	15,175
D.İlkmadde	9,600
Dönüştürme	5,575
Dönem Maliyetleri	719,500
D.İlkmadde	368,600
Dönüştürme	350,900
Toplam Maliyet	734,675

İstenenler

- Toplam eşdeğer üretim miktarını hesaplayınız.
- Toplam ve birim maliyetleri hesaplayınız.
- Dönem sonu yarımamul maliyetini, maliyet unsurları itibariyle hesaplayınız.
- Miktar ve maliyet dengesini gösteriniz.
- İşlemlerin yevmiye kayıtlarını yapınız.

1 Adım-Miktar Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Miktarı	200
Dönemde Üretimine Başlanan/Devralınan Miktar	5.000
Toplam Üretime Giren	5.200
Tamamlanıp Devredilen Mamul Miktarı	4.800
Dönem Sonu Yarımamul Miktarı	400
Fire Miktarı	-
Toplam Üretimden Çıkan	5.200

Örnek 1

2.Adım- Eşdeğer Üretim Miktarı

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	4,800	+	160	=	4,960
Dönüştürme	4,800	+			

$$400 \times 0.40 = 160$$

Örnek 1

2.Adım- Eşdeğer Üretim Miktarı

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	4,800	+	160	=	4,960
Dönüştürme	4,800	+	100	=	4,900

$$400 \times 0.25 = 100$$

Örnek 1

3.Adım- toplam ve birim maliyet

Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	9,600	+	368,600	378,200	76.25
Dönüştürme	5,575	+	350,900	356,475	
Toplam	15,175		719,500	734,675	

$$378,200 \div 4,960 \text{ birim} = 76.25$$

Örnek 1

3.Adım- toplam ve birim maliyet

Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	9,600	+	368,600	378,200	76.25
Dönüştürme	5,575	+	350,900	356,475	72.75
Toplam	15,175		719,500	734,675	149.00

$$356,475 \div 4,900 \text{ birim} = 72.75$$

Örnek 1

4.Adım- Toplam Mamul ve Dönem sonu Yarı mamul Maliyetlerinin Hesaplanması:

$$\text{Mamul Maliyeti} = 4,800 \times 149 = 715,200$$

1. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

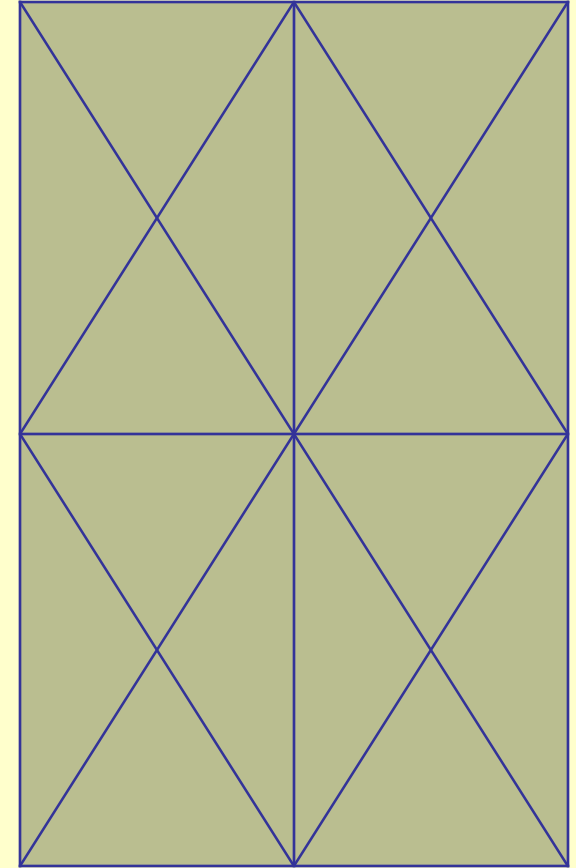
Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birim i		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. M a l i y e t
D.İlkmadde	400	X	40%	160	76.25	12,200
Dönüştürme	400	X	25%	100	72.75	7,275
Toplam						<u>19,475</u>

5. Maliyet Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	15.175.-
Dönem içinde önceki safhadan devreden maliyet	-
Dönem Maliyeti	719.500.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	734.675.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	715.200.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	19.475.-
Fire Maliyeti	-
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	734.675.-

SAFHA MALİYET

İKİ SAFHALI ÖRNEK

Örnek 2

Veriler: Miktarlar

Dönem Verileri: Miktar Hareketleri		
Miktarlar	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul	600	500
Dönemde Başlanan / Devralınan	2,100	2,300
Tamamlanıp Devredilen	2,300	2,200
Fire	0	0
D.Sonu Yarımamul	400	600
Tamamlanma Derecesi		
D.İlkmadde	100%	100%
Dönüştürme	60%	50%

Örnek 2

Veriler: Maliyetler

Dönem Verileri: Maliyetler		
Maliyetler	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul		
Önceki Safha Maliyeti		159,600
D.İlkmadde	124,400	111,200
Dönüştürme	85,440	70,000
D.Başı Yarıım.Maliyeti	2 0 9 , 8 4 0	3 4 0 , 8 0 0
D ö n e m M a l i y e t l e r i		
D.İlkmadde	340,000	40,000
Dönüştürme	260,000	190,000
Dönem Maliyeti	600,000	230,000
Toplam Maliyet	809,840	570,800

İstenenler

- Her iki safha için;
- Toplam eşdeğer üretim miktarını esaplayınız.
- Toplam ve birim maliyetleri hesaplayınız.
- Dönem sonu yarımamul maliyetini, maliyet unsurları itibariyle hesaplayınız.
- Miktar ve maliyet dengesini gösteriniz.
- İşlemlerin yevmiye kayıtlarını yapınız.

1 Adım-Miktar Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Miktarı	600
Dönemde Üretimine Başlanan/Devralınan Miktar	2.100
Toplam Üretime Giren	2.700
Tamamlanıp Devredilen Mamul Miktarı	2300
Dönem Sonu Yarımamul Miktarı	400
Fire Miktarı	-
Toplam Üretimden Çıkan	2.700

Örnek 2

1.Adım- Eşdeğer Üretim

1. Safha - Eşdeğer üretim tablosu					
Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	2,300	+	400	=	2,700
Dönüştürme	2,300	+			

$$400 \times 1.00 = 400$$

Örnek 2

1.Adım- Eşdeğer Üretim

1. Safha - Eşdeğer üretim tablosu					
Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	2,300	+	400	=	2,700
Dönüştürme	2,300	+	240	=	2,540

$$400 \times 0.60 = 240$$

Örnek 2

2.Adım- toplam ve birim maliyet

1. Safha - Toplam ve Birim Üretim Maliyeti					
Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yanmamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	124,400	+	340,000	464,400	172.00
Dönüştürme	85,440	+	260,000	345,440	
	209,840		600,000	809,840	

$$464,400 / 2,700 = 172$$

Örnek 2

2.Adım- toplam ve birim maliyet

1. Safha - Toplam ve Birim Üretim Maliyeti					
Maliyet Unsuru	Dön.Başı Y a r ı m a m u l M a l i y e t i		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	124,400	+	340,000	464,400	172.00
Dönüştürme	85,440	+	260,000	345,440	136.00
	209,840		600,000	809,840	308.00

$$345,440 / 2,540 = 136$$

Örnek 2

2.Adım- Maliyet Dağılımı

1. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti						
Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birim i		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
D.İlkmadde	400	X	100%	400	172.00	68,800
Dönüştürme	400	X	60%	240	136.00	32,640
Toplam						<u>101,440</u>
Devredenlerin Maliyeti	2,300	x	308.00	708,400		

5. Maliyet Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	209.840.-
Dönem içinde önceki safhadan devreden maliyet	-
Dönem Maliyeti	600.000.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	809.840.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	708.400.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	101.440.-
Fire Maliyeti	-
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	809.840.-

2.Safha-1 Adım.Miktar Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Miktarı	500
Dönemde Üretimine Başlanan/Devralınan Miktar	2.300
Toplam Üretime Giren	2.800
Tamamlanıp Devredilen Mamul Miktarı	2200
Dönem Sonu Yarımamul Miktarı	600
Fire Miktarı	-
Toplam Üretimden Çıkan	2.800

Örnek 2

(2. safha eşdeğer üretimi)

2. Safha - Eşdeğer üretim tablosu					
Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
Önceki Safha	2,200	+	600	=	2,800
D.İlkmadde	2,200	+			
Dönüştürme	2,200	+			

$$600 \times 1.00 = 600$$

Örnek 2

(2. safha eşdeğer üretimi)

2. Safha - Eşdeğer üretim tablosu					
Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
Önceki Safha	2,200	+	600	=	2,800
D.İlkmadde	2,200	+	600	=	2,800
Dönüştürme	2,200	+	300	=	2,500

$$600 \times 1.00 = 600$$

$$600 \times 0.50 = 300$$

Örnek 2

2.Adım- 2. safha toplam ve birim maliyet

2. Safha Toplam ve Birim Üretim Maliyeti Tablosu					
Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
Önceki Safha Maliyeti	159,600	+	708,400	868,000	310.00
D.İlkmadde	111,200	+	40,000	151,200	
Dönüştürme	70,000	+	190,000	260,000	
Toplam	340,800		938,400	1,279,200	310.00

Maliyet verilerinden

$$868,000 / 2,800 = 310$$

$$\text{Mamul Maliyeti} = 2,300 \times 308 = 708,400$$

Örnek 2

2.Adım- 2. safha toplam ve birim maliyet

2. Safha Toplam ve Birim Üretim Maliyeti Tablosu					
Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yanmamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
Önceki Safha Maliyeti	159,600	+	708,400	868,000	310.00
D.İlkmadde	111,200	+	40,000	151,200	54.00
Dönüştürme	70,000	+	190,000	260,000	104.00
Toplam	340,800		938,400	1,279,200	468.00

$$151,200 / 2,800 = 54$$

Örnek 2

2.Adım- 2. Safha Maliyet Dağılımı

2. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti						
Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birim i		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. M a l i y e t
Önceki Safha Maliyeti	600	X	100%	600	310.00	186,000
D.İlkmadde	600	X	100%	600	54.00	32,400
Dönüştürme	600	X	50%	300	104.00	31,200
Toplam						<u>249,600</u>
Mamul Maliyeti	2,200	x	468.00	1,029,600		

Safha 2-5.Adım Maliyet Denge Tablosu

Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	340.800.-
Dönem içinde önceki safhadan devreden maliyet	708.400.
Dönem Maliyeti	230.000.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	1.279.200.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	1.029.840.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	249.600.-
Fire Maliyeti	-
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	1.279.200.-

Örnek 3- fireli

Örnek 3 - fireli

Dönem Verileri: Miktar Hareketleri		
Miktarlar	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul	600	500
Dönemde Başlanan / Devralınan	2,100	2,300
Tamamlanıp Devredilen	2,300	2,200
Fire	40	50
D.Sonu Yarımamul	360	550
Tamamlanma Derecesi		
D.İlkmadde	100%	100%
Dönüştürme	60%	50%

Örnek 3 - fireli

Dönem Verileri: Maliyetler		
Maliyetler	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul		
Önceki Safha Maliyeti		159,600
D.İlkmadde	124,400	111,200
Dönüştürme	85,440	70,000
D.Başı Yarıml.Maliyeti	209,840	340,800
Dönem Maliyetleri		
D.İlkmadde	340,000	40,000
Dönüştürme	260,000	190,000
Dönem Maliyeti	600,000	230,000
Toplam Maliyet	809,840	570,800

Örnek 3 - fireli

1. Safha - Eşdeğer üretim tablosu					
Maliyet Ursuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	2,300	+	360	=	2,660
Dönüştürme	2,300	+	216	=	2,516

Örnek 3 - fireli

1. Safha - Toplam ve Birim Üretim Maliyeti					
Maliyet Unsuru	Dön.Başı Y a r ı m a m u l M a l i y e t i		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	124,400	+	340,000	464,400	174.59
Dönüştürme	85,440	+	260,000	345,440	137.30
	209,840		600,000	809,840	311.88

Örnek 3 - fireli

1. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti						
Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birim i		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
D.İlkmadde	360	X	100%	360	174.59	62,851
Dönüştürme	360	X	60%	216	137.30	29,656
Toplam						<u>92,507</u>
Devredenlerin Maliyeti	2,300	x	311.88	717,333		

Örnek 3 - fireli

1. Safha miktar ve maliyet dengesi					
Girenler				Çıkanlar	
	Birim	Maliyet			
DBYM	600	209,840		Devredilen	2,300 717,333
Başlanan	2,100			DSYM	360 92,507
D.İlkmadde		340,000		Fire	40
Dönüştürme		260,000			
Toplam	2,700	809,840		Toplam	2,700 809,840

Örnek 3 - fireli

2. Safha - Eşdeğer üretim tablosu

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
Önceki Safha Maliyeti	2,200	+	550	=	2,750
D.İlkmadde	2,200	+	550	=	2,750
Dönüştürme	2,200	+	275	=	2,475

Örnek 3 - fireli

2. Safha Toplam ve Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yanmamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
Önceki Safha Maliyeti	159,600	+	717,333	876,933	318.88
D.İlkmadde	111,200	+	40,000	151,200	54.98
Dönüştürme	70,000	+	190,000	260,000	105.05
Toplam	340,800		947,333	1,288,133	478.92

Maliyet verilerinden

$$876,933 / 2,750 = 318.88$$

$$\text{Devralınan Maliyet (önc.safha)} = 2,300 \times 311.884 = 717,333$$

Örnek 3 - fireli

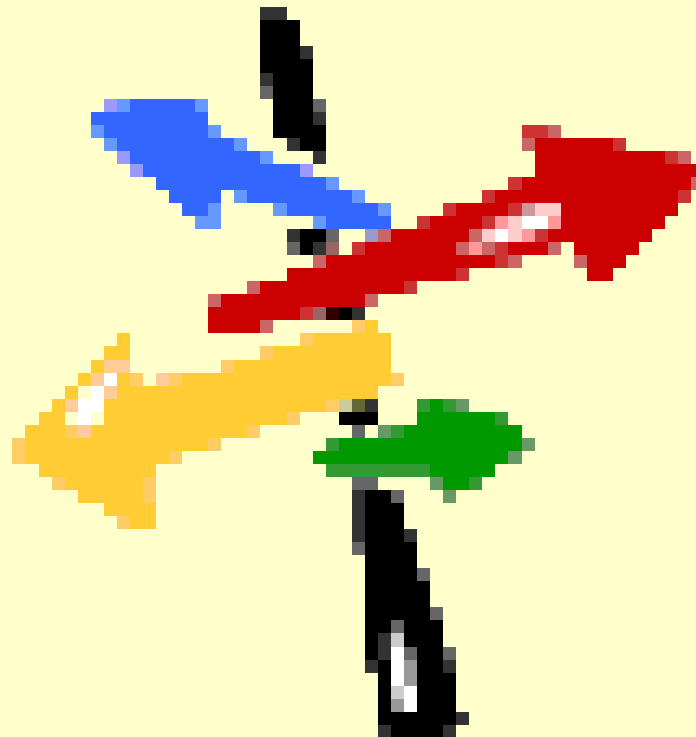
2. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birim i		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
Önceki Safha Maliyeti	550	X	100%	550	318.88	175,387
D.İlkmadde	550	X	100%	550	54.98	30,240
Dönüştürme	550	X	50%	275	105.05	28,889
Toplam						<u>234,515</u>
Mamul Maliyeti	2,200	x	478.92	1,053,617		

Örnek 3 - fireli

2. Safha miktar ve maliyet dengesi					
Girenler			Çıkanlar		
	Birim	Maliyet		Birim	Maliyet
DBYM	500	340,800	Tam.Devreden	2,200	1,053,617
Başlanan	2,300		DSYM	550	234,515
Önceki Safha Maliyeti		717,333	Fire	50	
D.İlkmadde		40,000			
Dönüştürme		190,000			
Toplam	2,800	1,288,133	Toplam	2,800	1,288,133

Örnek 4

Örnek 4

Veriler: Miktarlar

Dönem Verileri: Miktar Hareketleri		
Miktarlar	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul	8,000	12,000
Dönemde Başlanan/ Devralınan	52,000	45,000
Tamamlanıp Devredilen	45,000	50,000
Fire	0	0
Dönem Sonu Yarımamul	15,000	7,000
Tamamlanma Derecesi		
D. İlkmadde	50%	100%
D. İşçilik	25%	60%
G.Ü.G.	25%	60%

Örnek 4

Veriler: Maliyetler

Dönem Verileri: Maliyetler		
Maliyetler	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul		
1.Safha Maliyeti		199,800
D.İlkmadde	32,000	0
D.İşçilik	53,750	318,400
G.Ü.G.	35,000	382,200
D.Başlı Yarıml.Maliyeti	120,750	900,400
Dönem Maliyetleri		
D.İlkmadde	220,000	0
D.İşçilik	190,000	250,000
G.Ü.G.	160,000	184,000
Dönem Maliyeti	570,000	434,000
Toplam Maliyet	690,750	1,334,400

1.Adım- Eşdeğer Üretim

Maliyet Ursuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	45,000	+	7,500	=	52,500
D.İşçilik	45,000	+			
G.Ü.G.	45,000	+			

$$15,000 \times 0.50 = 7,500$$

Örnek 4

1.Adım- Eşdeğer Üretim

Maliyet Ursuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
D.İlkmadde	45,000	+	7,500	=	52,500
D.İşçilik	45,000	+	3,750	=	48,750
G.Ü.G.	45,000	+	3,750	=	48,750

$$15,000 \times 0.25 = 3,750$$

Örnek 4

2.Adım- toplam ve birim maliyet

Maliyet Unsuru	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	32.000	+	220.000	252.000	4,80
D.İşçilik	53.750	+	190.000	243.750	
G.Ü.G.	35.000	+	160.000	195.000	
Toplam	120.750		570.000	690.750	

$$252,000 \div 52,500 \text{ birim} = 4.80$$

Örnek 4

2.Adım- toplam ve birim maliyet

Maliyet Unsuru	Dön.Başlı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	32.000	+	220.000	252.000	4.80
D.İşçilik	53.750	+	190.000	243.750	5,00
G.Ü.G.	35.000	+	160.000	195.000	4,00
Toplam	120.750		570.000	690.750	13,80

$$243,750 \div 48,750 \text{ birim} = 5.00$$

Örnek 4

2.Adım- Maliyet Dağılımı

$$\text{Mamul Maliyeti} = 45,000 \times 13.80 = 621,000$$

1. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birimi		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
D.İlkmadde	15,000	X	50%	7500	4.80	36,000
D.İşçilik	15,000	X	25%	3750	5.00	18,750
G.Ü.G.	15,000	X	25%	3750	4.00	15,000
Toplam						<u>69,750</u>

Örnek 4

3.Adım- miktar ve maliyet dengesi

1. Safha miktar ve maliyet dengesi					
Girenler			Çıkanlar		
	Birim	Maliyet		Birim	Maliyet
DBYM	8,000	120,750			
Başlanan	52,000				
D.İlkmadde		220,000	Fire	0	
D.İşçilik		190,000	Tam.Devreden	45,000	621,000
G.Ü.G.		160,000	DSYM	15,000	69,750
Toplam	60,000	690,750	Toplam	60,000	690,750

Örnek 4

(2. safha eşdeğer üretimi)

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
1.Safha Maliyeti	50,000	+	7,000	=	57,000
D.İlkmadde	50,000	+	7,000	=	57,000
D.İşçilik	50,000	+			
G.Ü.G.	50,000	+			

$$7,000 \div 1.00 = 7,000$$

Örnek 4

(2. safha eşdeğer üretimi)

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim
1.Safha Maliyeti	50,000	+	7,000	=	57,000
D.İlkmadde	50,000	+	7,000	=	57,000
D.İşçilik	50,000	+	4,200	=	54,200
G.Ü.G.	50,000	+	4,200	=	54,200

$$7,000 \div 0.60 = 4,200$$

Örnek 4

(2. safha toplam ve birim maliyetleri)

Maliyet unsuru	Dön.Baş1 Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
1.Safha Maliyeti	199,800	+	621,000	820,800	14.40
D.İlkmadde	0	+	0	0	0.00
D.İşçilik	318,400	+	250,000	568,400	10.49
G.Ü.G.	382,200	+	184,000	566,200	10.45
Toplam	900,400		1,055,000	1,955,400	35.33

Maliyet verilerinden

$$868,000 / 2,800 = 310$$

$$\text{Mamul Maliyeti} = 45,000 \times 13.80 = 621,000$$

Örnek 4

2. safha maliyet dağılımı

Tamamlanıp Devreden Mamullerin Maliyeti	50,000	X	35.33	1,766,679
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	1,955,400	—	1,766,679	188,721
				1,955,400

2. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birimi		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
1.Safha.Maliyeti	7,000	X	100%	7,000	14.40	100,800
D.İlkmadde	7,000	X	100%	7,000	0.00	0
D.İşçilik	7,000	X	60%	4,200	10.49	44,046
G.Ü.G.	7,000	X	60%	4,200	10.45	43,875
Toplam						<u>188,721</u>

Örnek 4

3.Adım- miktar ve maliyet dengesi

2. Safha miktar ve maliyet dengesi					
Girenler				Çıkanlar	
	Birim	Maliyet		Birim	Maliyet
DBYM	12,000	900,400			
1.Safha.Maliyeti	45,000	621,000			
D.İlkmadde		0	Fire	0	
D.İşçilik		250,000	Tam.Devre	50,000	1,766,679
G.Ü.G.		184,000	DSYM	7,000	188,721
Toplam	57,000	1,955,400	Toplam	57,000	1,955,400

Örnek 4

(yevmiye kayıtları)

	151 YARIMAMULLER		1,021,150	
	151.10 1.S	120,750		
	151.11 2.S	900,400		
	PASİF HESAPLAR			1,021,150
1	710 DİREKT İLKM.VE MALZ.GİD.		220,000	
	710.10 1.S	220,000		
	150 İLK MADDE VE MALZ.			220,000
2	720 DİREKT İŞÇİLİK.GİD.		440,000	
	720.10 1.S	190,000		
	720.11 2.S	250,000		
	İLGİLİ HESAPLAR			440,000
3	730 G.Ü.G.		344,000	
	730.10 1.S	160,000		
	730.11 2.S	184,000		
	İLGİLİ HESAPLAR			344,000

Örnek 4

(yevmiye kayıtları)

4	151 YARIMAMULLER		1,004,000	
	151.10 1.S	570,000		
	151.11 2.S	434,000		
	711 D.İLM.VE MALZ.GİD.YANS.			220,000
	721 DİREKT İŞÇİLİK.GİD.YANS.			440,000
	731 G.Ü.G. YANS.			344,000
5	<u>151 YARIMAMULLER</u>		621,000	
	151.11 2.S	621,000		
	151 YARIMAMULLER			621,000
	151.10 1.S	621,000		
6	<u>152 MAMULLER</u>		1,766,679	
	151 YARIMAMULLER			1,766,679
	151.11 2. S	1,766,679		
7	<u>711 D.İLM.VE MALZ.GİD.YANS.</u>		220,000	
	721 DİREKT İŞÇİLİK.GİD.YANS.		440,000	
	731 G.Ü.G. YANS.		344,000	
	710 DİREKT İLM.VE MALZ.GİD.			220,000
	720 DİREKT İŞÇİLİK.GİD.			440,000
	730 G.Ü.G.			344,000

Örnek 4

YARIMAMULLER

151 1.Safha			151 2.Safha		
120,750		621,000	900,400		1,766,679
<u>570,000</u>			<u>434,000</u>		
690,750			<u>621,000</u>		
69,750	←	1.S.DSYM	1,955,400		
		2.S.DSYM	→	188,721	
151 YARIMAMULLER					
		1,021,150		621,000	
		<u>1,004,000</u>		1,766,679	
		<u>621,000</u>		<u>2,387,679</u>	
		2,646,150			
	DSYM	258,471			

Dönembaşı Yarı Mamul Bulunması Halinde Maliyetlerin Saptanması

● Bir önceki örnekte, dönem başı yarı mamul stokunun bulunmadığı iki yada daha fazla evreli bir işletmede hesaplamaların nasıl yapılacağına değindik. Oysa ki bu durum yalnızca üretime yeni başlayan bir işletmenin ilk ayında yada yeni bir üretim sürecinde mümkündür. Zira üretim süreklidir ve bu nedenle maliyet dönem sonunda safhada hala tamamlanmamış yarı mamullerin bulunması kaçınılmazdır. Bir önceki maliyet döneminde henüz tamamlanmamış olan dönem sonu yarı mamul stokları, bu dönemin dönem başı yarı mamul stoklarını oluşturacaktır.

- Bu durumda, eş değer birim maliyetlerin hesaplanmasında aşağıdaki maliyet hesaplama yöntemlerinden birinin kullanılması gerekmektedir. Bunlar;
- Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi
- İlk giren- ilk çıkar (FİFO)
- Son giren- ilk çıkar (LİFO)
- Bu yöntemler aşağıda başlıklar halinde ele alınarak, sayısal örneklerle açıklanmaktadır.

Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi Göre Maliyetlerin Saptanması

Ağırlıklı ortalama maliyet yönteminde, cari döneme önceki dönemden gelen maliyet ile cari dönemde gerçekleşen maliyet arasında ayırım yapılmaz.

Bu yöntem, dönem başı yarı mamullerin üretiminin cari dönemde başlayıp, yine bu dönemde tamamlandığını varsaymaktadır. Bu nedenle, dönem başı yarı mamul stoklarına ilişkin giderler, cari dönemin üretim maliyetlerine ilâve edilerek toplam üretim maliyeti elde edilir.

Daha sonra toplam üretim maliyetinin toplam eşdeğer üretim miktarına (dönem ve dönem sonu eşdeğer miktarlar toplamı) bölünmesi suretiyle ortalama eşdeğer birim maliyete ulaşılır. Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi diğer iki yönteme göre daha basit olduğu için, uygulamada en çok tercih edilen yöntemdir.

Örnek:

Dönem Verileri: Miktar Hareketleri

Miktarlar	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul	5.000	3.000
Tamamlanma Derecesi:		
D.İlkmadde	100%	100%
D. İşçilik ve G.Ü.G.	40%	50%
G.Ü.G.	40%	50%
Dönem İçinde Üretime Alınan		
Başlanan	18.000	
1. Safhadan Devralınan		15.000
Dönem İçinde Tamamlanan		
2. Safhaya Devredilen	15.000	
Mamul Ambarına Devredilen		13.000
Fire	0	0
Dönem Sonu Yarımamul	8.000	5.000
Tamamlanma Derecesi		
D.İlkmadde	100%	100%
D. İşçilik	60%	80%
G.Ü.G.	60%	80%

Dönem Verileri: Maliyetler

Maliyetler	1. Safha	2. Safha
Dönem Başı Yarımamul		
1.Safhadan Gelen Maliyet	-	12.000
D.İlkmadde	15.000	10.000
D.İşçilik	7.000	9.000
G.Ü.G.	7.000	16.800
D.Başı Yarım.Maliyeti	29.000	47.800
Dönem Maliyetleri		
D.İlkmadde	54.000	62.000
D.İşçilik	62.300	80.000
G.Ü.G.	62.300	90.000
Dönem Maliyeti	178.600	232.000
Toplam Maliyet	207.600	279.800

İstenenler: Her iki safha için (Ağırlıklı ortalama maliyete göre);

- 1.Toplam eşdeğer üretim miktarını hesaplayınız.
- 2.Toplam ve birim maliyetleri hesaplayınız.
- 3.Dönem sonu yarımamul maliyetini, maliyet unsurları itibariyle hesaplayınız.
- 4.Miktar ve maliyet dengesini gösteriniz.
- 5.İşlemlerin yevmiye kayıtlarını yapınız.

(1.1)

1. Safha - Toplam ve Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
D.İlkmadde	15.000	+	8000	=	23.000	15.000	+	54.000	69.000	3,00
D.İşçilik	15.000	+	4800	=	19.800	7.000	+	62.300	69.300	3,50
G.Ü.G.	15.000	+	4800	=	19.800	7.000	+	62.300	69.300	3,50
Toplam						29.000		178.600	207.600	10,00

(1.2)

Tamamlanıp Devreden Yarı Mamullerin Maliyeti	15.000	X	10,00	150.000
--	--------	---	-------	---------

1.Safha Dönem Sonu Yarı Mamul Maliyeti	207.600	---	150.000	57.600
				207.600

(1.3)

1. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

Maliyet Unsuru	D.Sonu Yarımam. Birimi		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
D.İlkmadde	8.000	X	100%	8000	3,00	24.000
D.İşçilik	8.000	X	60%	4800	3,50	16.800
G.Ü.G.	8.000	X	60%	4800	3,500	16.800
Toplam						57.600

(1.4)

1. Safha miktar ve maliyet dengesi

Girenler				Çıkanlar		
	Birim	Maliyet			Birim	Maliyet
DBYM	5.000	29.000				
Başlanan	18.000					
D.İlkmadde		54.000	Fire		0	
D.İşçilik		62.300	Tam.Devreden		15.000	150.000
G.Ü.G.		62.300	DSYM		8.000	57.600
Toplam	23.000	207.600		Toplam	23.000	207.600

- I.safhada hesaplanan birim maliyetle II. safhada hesaplanan I. safha maliyeti aşağıda belirtilen nedenlerle birbirinden farklılaşır.

1. II. safhada yeni bir ortalama maliyet hesaplanır.
2. II. safhada fire oluşabilir.

- Bu işletmede II. safhada hesaplanan I. safha ortalama maliyeti $((\text{DBYM Maliyeti} + \text{Devralınan Maliyet}) / (\text{DBYM Miktarı} + \text{Dönemde Devralınan miktar}))$ aşağıdaki gibidir:

$$(12.000 + 150.000) / 18.000 = 9 \text{ TL./Br.}$$

- II safhada fire olmadığından fire etkisi yoktur.

(2.1)

2. Safha Toplam ve Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	Tam Birimler		D.Sonu Eşdeğer Birim		Toplam Üretim	Dön.Başı Yarımamul Maliyeti		Dönem Maliyeti	Toplam Maliyet	Birim Maliyet
1.Safha.Maliyeti	13.000	+	5.000	=	18.000	12.000	+	150.000	162.000	9,00
D.İlkmadde	13.000	+	5.000	=	18.000	10.000	+	62.000	72.000	4,00
D.İşçilik	13.000	+	4.000	=	17.000	9.000	+	76.000	85.000	5,00
G.Ü.G.	13.000	+	4.000	=	17.000	12.000	+	90.000	102.000	6,00
Toplam						43.000		378.000	421.000	24,00

(2.2)

Tamamlanıp Devreden Mamullerin Maliyeti	13.000	X	24,00	312.000
2.Safha Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	421.000	—	312.000	109.000

421.000

(2.3)

2. Safha - Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti

Maliyet unsuru	D.Sonu Yarımam. Birimi		Tam. Derec.	D.Sonu Eşdeğer Birim	Birim Maliyet	D.Sonu Yarımam. Maliyet
1.Safha.Maliyeti	5.000	X	100%	5.000	9,00	45.000
D.İlkmadde	5.000	X	100%	5.000	4,00	20.000
D.İşçilik	5.000	X	80%	4.000	5,00	20.000
G.Ü.G.	5.000	X	80%	4.000	6,00	24.000
Toplam						109.000

(2.4)

2. Safha miktar ve maliyet dengesi

Girenler			Çıkanlar		
	Birim	Maliyet		Birim	Maliyet
DBYM	3.000	47.800			
1.Safha.Maliyeti	15.000	150.000			
D.İlkmadde		62.000	Fire	0	
D.İşçilik		80.000	Tam.Devreden	13.000	312.000
G.Ü.G.		90.000	DSYM	5.000	109.000
Toplam	18.000	429.800	Toplam	18.000	429.800

Muhasebe Kayıtları

_____ / _____

151 YARIMAMULLER - ÜRETİM 410.600

151.01 I.Safha 178.600

151.02 II.Safha 232.000

- 711 DİR. İLK MADDE VE MALZ. GİD.YANS 54.000
- 721 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ YANS. HS. 142.300
- 731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANS. HS. 152.300

_____ / _____

151 YARIMAMULLER – ÜRETİM 150.000

151.02 II.Safha

- 151 YARIMAMULLER - ÜRETİM 150.000
- 151.01 I.Safha

_____ / _____

152 MAMULLER 408.000

152.01 X Mamulü

- 151 YARIMAMULLER - ÜRETİM 408.000
- 151.02 II.Safha

_____ / _____

151 YARIMAMULLER		151.01 I. SAFHA		151.02. II. SAFHA	
76.800	150.000	29.000	150.000	47.800	408.000
410.600	408.000	178.600		232.000	
150.000				150.000	
637.400	558.000	207.600	150.000	429.800	408.000
79.400		57.600		21.800	

152 MAMULLER	
408.000	
408.000	

● İlk Giren-İlk Çıkar (FİFO) Yöntemi Göre Maliyetlerin Saptanması

● İlk giren ilk çıkar yöntemi, dönem başı yarı mamul stoklarının, cari dönemde ilk işlem görüp, tamamlanıp bir sonraki safhaya ya da mamul ambarına gönderildiğini varsaymaktadır. Dönem sonu yarı mamul stoklarını ise, cari dönemde üretimine başlanan mamullerden olduğunu kabul eder. Bu nedenle, dönem başı yarı mamul stoklarını cari dönemde üretimine başlanıp bitirilen mamullerden ayrı olarak ele almaktadır. Dönem başı yarı mamul maliyetleri, dönem eşdeğer birim maliyetinin hesaplanması esnasında göz önünde bulundurulmaz.

● Döneme ilişkin birim maliyetler saptandıktan sonra tamamlanan mamul ve dönem sonu yarı mamul maliyetlerinin hesaplanmasına geçilir. Burada dikkat edilecek husus, öncelikle tamamlanan mamul maliyetine, dönem başı yarı mamul maliyetlerinin katılmasıdır. Dönem sonu yarı mamul stoklarının maliyeti, tamamlanma dereceleri dikkate alınarak cari dönemin birim maliyetleriyle değerlendirilir.

● Yöntemin daha kolay anlaşılabilmesi için önceki yöntemde kullandığımız sayısal örnekten yararlanalım.

Çözüm: 1

(1.1.) I. safha, Miktar Denge Tablosu

Miktar Denge Tablosu	
Dönem Başı Yarımamul Miktarı	5.000
Dönem İçinde Üretime Alınan	18.000
Toplam Üretime Giren	23.000
Tamamlanıp Devredilen	15.000
Dönem Sonu Yarımamul Stoku	8.000
Fire	0
Toplam Üretimden Çıkan	23.000

(1.2.) I. Safha – Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı Tablosu

Maliyet Unsurları	D.Sonu Eşdeğer Birim		Tamamlanıp Devreden Birimler		Toplam Eşdeğer Üretim Miktarı		D.Başı Eşdeğer Birim		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı
D.İlkmadde	8.000	+	15.000	=	23.000	-	5.000	=	18.000
D.İşçilik	4.800	+	15.000	=	19.800	-	2.000	=	17.800
G.Ü.G.	4.800	+	15.000	=	19.800	-	2.000	=	17.800

(1.3.) I. Safha –Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	Dönem Maliyeti		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı		Birim Maliyet
D.İlkmadde	54.000.-	/	18.000	=	3.-TL/Br.
D.İşçilik	62.300.-	/	17.800	=	3.5-TL/Br.
G.Ü.G.	62.300.-	/	17.800	=	3.5-TL/Br.
Toplam	178.600				10.-TL/Br.

(1.4.) I. Safha –Tamamlanıp Devredilen Üretim Maliyeti Tablosu

	Miktar	Ek Tamamlanma Derecesi (1- Tm.Drc.)	Tamamlanan Tam Birim	Birim Maliyet	Toplam Maliyet
Dönem Başı Yarımamul	5.000				29.000
Dön. Tamamlanan DBYM					
D.İlkmadde ve Malz.	5.000	0%	0	3.-	0
D.İşçilik	5.000	60%	3.000	3,5.-	10.500.-
G.Ü.G.	5.000	60%	3.000	3,5.-	10.500.-
Dön. Başlayıp Tamaml.	10.000	100%	10.000	10.-	100.000.-
Toplam					150.000.-

Yarımamullerin maliyeti, herbir maliyet unsuru için, aşağıdaki gibi hesaplanır:

(1.5) I. Safha –Dönem Sonu Yarı Mamul Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	D.Sonu Eşdeğer Birim		Birim Maliyet		D.Sonu Yarımam. Maliyet
D.İlkmadde	8.000	X	3.-TL./Br.	=	24.000.-
D.İşçilik	4.800	X	3.5-TL./Br.	=	16.800.-
G.Ü.G.	4.800	X	3.5-TL./Br.	=	16.800.-
Toplam					57.600.-

(1.5.) I.Safha Maliyet Denge Tablosu

Maliyet Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	29.000.-
Dönem İçinde Önceki Safhadan Devreden Maliyet	-
Dönem Maliyeti	178.600.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	207.600.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	150.000.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	57.600.-
Fire Maliyeti	-
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	207.600.-

(2.1.) II. Safha- Miktar Denge Tablosu

Miktar Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Miktarı	3.000
Dönem İçinde Üretime Alınan yada önceki aşamadan gelen	15.000
Toplam Üretime Giren	18.000
Tamamlanıp Devredilen	13.000
Dönem Sonu Yarımamul Stoku	5.000
Fire	0
Toplam Üretimden Çıkan	18.000

(2.2) II. Safha – Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı Tablosu

Maliyet Unsurları	D.Sonu Eşdeğer Birim		Tamamlanıp Devreden Birimler		Toplam Eşdeğer Üretim Miktarı		D.Başı Eşdeğer Birim		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı
I Safha Maliyeti	5.000	+	13.000	=	18.000	-	3.000	=	15.000
D.İlkmadde	5.000	+	13.000	=	18.000	-	3.000	=	15.000
D.İşçilik	4.000	+	13.000	=	17.000	-	1.500	=	15.500
G.Ü.G.	4.000	+	13.000	=	17.000	-	1.500	=	15.500

(2.3.) II. Safha –Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet unsuru	Dönem Maliyeti		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı		Birim Maliyet
I.Safha Maliyeti	150.000.-	/	15.000	=	10.-TL/Br.
D.İlkmadde	62.000.-	/	15.000	=	4,1333.-TL/Br.
D.İşçilik	76.000.-	/	15.500	=	4,9032-TL/Br.
G.Ü.G.	90.000.-	/	15.500	=	5,8065TL/Br.
Toplam	382.000.-				24,843.-TL/Br.

(2.4.) II. Safha –Tamamlanıp Devredilen Üretim Maliyeti Tablosu

	Miktar	Ek tamamlama Derecesi (1-Tm.Drc.)	Tamamlanan Tam Birim	Birim Maliyet	Toplam Maliyet
Dönem Başı Yarımamul	3.000				43.000.-
Dön. Tamamlanan DBYM					
D.İlkmadde ve Malz.	3.000	0%	0	4,1333.-	0
D.İşçilik	3.000	50%	1.500	4,9032-	7.355.-
G.Ü.G.	3.000	50%	1.500	5,8065	8.710.-
Dön. Başlayıp Tamaml.	10.000	100%	10.000	24,843.-	248.430.-
Toplam					307.495.-

Yarımamullerin maliyeti, herbir maliyet unsuru için, aşağıdaki gibi hesaplanır:

(1.5) II. Safha –Dönem Sonu Yarı Mamul Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	D.Sonu Eşdeğer Birim		Birim Maliyet		D.Sonu Yarımam. Maliyet
I.Safha Maliyeti	5.000	X	10.-	=	50.000.-
D.İlkmadde	5.000	X	4,1333.-		20.666.-
D.İşçilik	4.000	X	4,9032-	=	19.613.-
G.Ü.G.	4.000	X	5,8065	=	23.226.-
Toplam					113.505.-

(2.5.) II.Safha- Maliyet Denge Tablosu

Maliyet Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	43.000.-
Dönem İçinde Önceki Safhadan Devreden Maliyet	150.000.-
Dönem Maliyeti	228.000.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	421.000.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	307.495.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	113.505.-
Fire Maliyeti	0
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	421.000.-

● Son Giren-İlk Çıkar (LİFO) Yöntemi Göre Maliyetlerin Saptanması

- Bu yöntemde, birim maliyetin hesaplanması FIFO yöntemiyle aynıdır. FIFO yönteminin aksine, tamamlanan mamul maliyetine öncelikle cari dönem giderleri katılır. Diğer bir ifadeyle, dönem başı yarı mamul maliyetleri, tamamlanıp bir sonraki safhaya ya da mamul ambarına devredilen mamullerin maliyeti içinde yer almayıp öncelikle dönem sonu yarı mamul maliyetini şekillendirmektedir.

Çözüm: 1

(1.1.) I. safha, Miktar Denge Tablosu

Miktar Denge Tablosu	
Dönem Başı Yarımamul Miktarı	5.000
Dönem İçinde Üretime Alınan	18.000
• Toplam Üretime Giren	23.000
Tamamlanıp Devredilen	15.000
Dönem Sonu Yarımamul Stoku	8.000
Fire	0
Toplam Üretimden Çıkan	23.000

(1.2.) I. Safha – Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı Tablosu

Maliyet Unsurları	D.Sonu Eşdeğer Birim		Tamamlanıp Devreden Birimler		Toplam Eşdeğer Üretim Miktarı		D.Başı Eşdeğer Birim		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı
D.İlkmadde	8.000	+	15.000	=	23.000	-	5.000	=	18.000
D.İşçilik	4.800	+	15.000	=	19.800	-	2.000	=	17.800
G.Ü.G.	4.800	+	15.000	=	19.800	-	2.000	=	17.800

(1.3.) I. Safha –Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet Unsuru	Dönem Maliyeti		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı		Birim Maliyet
D.İlkmadde	54.000.-	/	18.000	=	3.-TL/Br.
D.İşçilik	62.300.-	/	17.800	=	3.5-TL/Br.
G.Ü.G.	62.300.-	/	17.800	=	3.5-TL/Br.
Toplam	178.600				10.-TL/Br.

(1.4.) I. Safha –Tamamlanıp Devredilen Üretim Maliyeti = 15.000.-br. X 10.-TL/br.
= 150.000.-TL

(1.5.) I. Safha –Dönem Sonu Yarı Mamul Maliyeti Tablosu

[illegible]

(1.5.) I.Safha Maliyet Denge Tablosu

Maliyet Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	29.000.-
Dönem İçinde Önceki Safhadan Devreden Maliyet	-
Dönem Maliyeti	178.600.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	207.600.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	150.000.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	57.600.-
Fire Maliyeti	-
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	207.600.-

(2.1.) II. Safha- Miktar Denge Tablosu

Miktar Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Miktarı	3.000
Dönem İçinde Üretime Alınan yada önceki aşamadan gelen	15.000
• Toplam Üretime Giren	18.000
Tamamlanıp Devredilen	13.000
Dönem Sonu Yarımamul Stoku	5.000
Fire	0
Toplam Üretimden Çıkan	18.000

(2.2) II. Safha – Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı Tablosu

Maliyet Unsurları	D.Sonu Eşdeğer Birim		Tamamlanıp Devreden Birimler		Toplam Eşdeğer Üretim Miktarı		D.Başı Eşdeğer Birim		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı
I Safha Maliyeti	5.000	+	13.000	=	18.000	-	3.000	=	15.000
D.İlkmadde	5.000	+	13.000	=	18.000	-	3.000	=	15.000
D.İşçilik	4.000	+	13.000	=	17.000	-	1.500	=	15.500
G.Ü.G.	4.000	+	13.000	=	17.000	-	1.500	=	15.500

(2.3.) II. Safha –Birim Üretim Maliyeti Tablosu

Maliyet unsuru	Dönem Maliyeti		Dönem Eşdeğer Üretim Miktarı		Birim Maliyet
I.Safha Maliyeti	150.000.-	/	15.000	=	10.-TL/Br.
D.İlkmadde	62.000.-	/	15.000	=	4,1333.-TL/Br.
D.İşçilik	76.000.-	/	15.500	=	4,9032-TL/Br.
G.Ü.G.	90.000.-	/	15.500	=	5,8065TL/Br.
Toplam	382.000.-				24,843.-TL/Br.

- (2.4.) II. Safha –Tamamlanıp Devredilen Üretim Maliyeti= 13.000 brX 24,843.-TL/br.
= 322.959.-TL

Maliyet Unsurları	D.Sonu Eşdeğer Birim		D.Başı Eşdeğer Birim		Dönemde İşlem Gören Birim		Birim Maliyet		Toplam Maliyet
I.Safha Maliyeti	5.000	-	3.000	=	2.000	X	10.-		20.000.-
D.İlkmadde ve Malz.	5.000	-	3.000	=	2.000	X	4,1333.-		8.267.-
D.İşçilik	4.000	-	1.500	=	2.500	X	4,9032-		12.258.-
G.Ü.G.	4.000	-	1.500	=	2.500	X	5,8065		14.516.-
Dönem Başı Yarımları									43.000.-
Toplam									98.041.-

(2.5.) II.Safha- Maliyet Denge Tablosu

Maliyet Dengesi	
Dönem Başı Yarımamul Maliyeti	43.000.-
Dönem İçinde Önceki Safhadan Devreden Maliyet	150.000.-
Dönem Maliyeti	228.000.-
Üretime Girenlerin Toplam Maliyeti	421.000.-
Dönemde Üretimi Tamamlanan Mamul Maliyeti	322.959.-
Dönem Sonu Yarımamul Maliyeti	98.041.-
Fire Maliyeti	0
Üretimden Çıkanların Toplam Maliyeti	421.000.-

Yöntemlerin Karşılaştırması

Yukarıda ele alınan üç yönteme ilişkin farklılıklar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

	Ağırlık Ort. Maliyet Yöntemi	FİFO Yöntemi	LİFO Yöntemi
Genel Bakış	Dönembaşı yarı mamul stoklarından tamamlanan birimler ile cari dönemde tamamlanan birimler arasında ayırım yapılmaz	Hem FİFO hem de LİFO yönteminde, dönem başı yarı mamul stokları cari dönemde üretimine başlanıp bitirilen mamullerden ayrı olarak raporlanır	
Miktar Denge tablosu	Tüm yöntemlerde aynı şekilde düzenlenir		
Eşdeğer Üretim Miktarı Hesaplaması	Dönemde tamamlanmış tüm birimler, dönem başı yarı mamul stokların tamamlanma aşamasına bakılmaksızın, %100 eksiksiz olarak yer alır.	Hem FİFO hem de LİFO yönteminde dönem başı yarı mamul stoku, cari dönem boyunca bu birimlerin tamamlanması için yapılan işin ölçüsünde eşdeğer üretime dahil edilir.	
Toplam ve Birim maliyet Hesaplaması	Dönem başı yarı mamul maliyeti dönem üretim maliyetlerine ilave edilerek toplam üretim maliyeti elde edilir. Daha sonra bu tutar toplam eşdeğer üretim miktarına bölünerek birim maliyetler hesaplanır.	Hem FİFO hem de LİFO yönteminde dönem başı yarı mamul maliyeti ayrı olarak ele alınır ve dönem eşdeğer birim maliyet hesaplamasına dahil edilmez.	
Tamamlanan mamul maliyetinin hesaplaması	Ortalama eşdeğer birim maliyet ile tamamlanıp devreden birimlerin çarpılmasıyla bulunur.	Tamamlanan mamul maliyetine, öncelikle dönem başı yarı mamul maliyetleri ve daha sonra dönem giderleri ilave edilir.	Tamamlanan mamul maliyetlerine, öncelikle cari dönem giderleri ve daha sonra dönem başı yarı mamullere ilişkin maliyetler katılır.
Dönem sonu yarı mamul maliyetinin hesaplanması	Ortalama eşdeğer birim maliyet ile dönem sonu eşdeğer yarı mamul miktarının çarpılmasıyla bulunur.	Dönem eşdeğer birim maliyet ile dönem sonu eşdeğer yarı mamul miktarının çarpılmasıyla bulunur.	Dönem sonu yarı mamul maliyetlerine, öncelikle dönem başı yarı mamul maliyetleri ve daha sonra dönem giderleri katılır.